

Kristiga
Lizzibas mahziba.

1772.

Manni Mithli,

Ad es pee junis eenahze,
juhsh mahziht un juhshu
dwehseles kohpt, irr schi man-
na weeniga nowehleschana un
darboschana bijusi, ka es juhsh
jo gudrakus, jo deewabihjigakus
un jo swehtakus darritu. Es
esinu to truhkumu juhshu mahzi-
bas gramatu mannijis, kas irr
saprohtslamas gan wazeescham
lassitajam, bet neaugligas un
grubti paturreht teem wahjeem
latweescheem. Manna ilgoscha-

na juhs̄ laimigus̄ darriht, skub-
binaja man juns̄ weenu jaunu
grahmatixu rohkā doht, kurra
mahzibas̄ no Bihbeles̄ nemtas̄,
ihfas̄, skaidras̄ weeglas̄ un juhsu
dwehselehm derrigas̄ irr. Sa-
nemmat to ar labbu mihligu
prahtu, paturreet tahs̄ sawā
sirdi, un darrat pehz̄ tahm, tad
frahseet juhs̄ fewim mantas̄
debbes̄is: tur redsefeet juhs̄ kahda
ta laime ta zilweka buhs̄, kas̄
agri sah̄zis̄ eefsch Deewabihja-
schanas̄ darbotees̄.

Gustav Bergmann.

Alhraschōs̄ mahzitaīs.

No Deewa.

1. Kas irr to semmi un to debbesi
raddijis?

Zas wisspehzigais Deews.

2. Warri tu Deewu redseht?

Deews irr weens gars fo ne
weens warr redseht.

3. Warr zilweks sawu dwehfeli
redseht?

To winsch ne warr: bet winsch
warr sawu dwehfeli manniht, pee
sawahm dohmahm wahrdeem un
darbeem.

4. Pee ko juhtam mehš Deewu?

Pee winna darbeem un wahrdeem.

5. Kurri irr tee Deewa darbi?

Debbes un Semme. Tas keh-
nisch Dahwidš fak. Kungš kad
es raugohš us tawu debbesi, ta-
wu pirkstu darbu, to mehnesi un
tahš swaigsnes, kurras tu effi tai-
sijis, tad es dohmaju, kas irr tas
zilweš, kà tu winnu peeminni, un
tas zilweka dehs, kà tu winnu pee-
mekle.

6. Kurri irr tee Deewa wahrbi?

Ta Bihbele ko Deewš no teem
fwehteem wihreem lizzis usšmeht.

7. Woi Deewš warr mirt?

Deewš walda un dšihwo muh-
schigi.

8. Kur dšihwo Deewš?

Debbesš un wiffas weetas.

9. Woi Deewš irr scheligš?

Winna schelastiba irr pahr leeku
leela, fewischki teem kas winnu
bihstahš

bihtahs un ne ar grehkeem aplai-
tina.

10. Woi Deews warr dusmoht?

Ja winsch irr dusmigs, kad mehß
winnam ne klausam. Tapehß buhs
mums bihtees wianna dusmibu zaur
tihfcheem grehkeem usskubbinahht un
wianna eekaitinaht.

11. Woi Deews muhs passihst?

Winsch muhs nabbagus grehzi-
neekus no mahtes meesahm pasiinnis.

12. Buhß mums Deewu mihtloht?

Alf no wiffas Sirds.

13. Woi Deews muhs mihtlojis?

Kad mehß wiannam paklaufigi ef-
sam, tad winsch muhs mihtlo: un kam
gribbam mehß kawehrt sawu Kaddi-
taju mihtloht, kas mums wiffu labbu
parahda.

14. Mihtlo Deews tohs kaunus
zilwekus?

Alf ne. (Dahwida 5 ds.) Alf
Kungs tu ne effi tahds Deews, kam

ta besdeewiba patihk, kas launs irr,
tas ne paleek preeksch temi, un ta-
wa dusmiba degg lihds wiff dsillakai
ellei.

15. Woi Deews tohs launus zilwe-
kus sohdihs?

Deews winnus ar meesu un
dwehfeli laizigi un muhschigi sohdihs.

16. Woi Deews teem deewabihjigeem
zilwekeem labbu darihs?

Deews sohla labbu darriht teem
kas winnu bihstahs ne ween schinni
dsihwofchaná bet arridsan tur muh-
schigi.

17. Irr Deews zeenijams?

Kas warr tik launs buht, kas
Deewu ne gribbetu no wiffas firds
peeluhgt un zeeniht, wiffu labdarri-
schanu dehl ko winsch mums ikdee-
nas parrahda.

18. Irr tam fristigam zilwekam weens
Deews, jeb wairak?

Nefahds zits Deews irr ka ween
tas weenigais: bet schis weenigs
Deews

Deewš tohp fauktš Zehwš, Dehlš,
un swehtš Gars.

19. Deewš taš Zehwš fo irr winsch
mums labba darrijš?

Wisch irr muhs raddijš.

20. Rahdu labbumu irr mums Deewš
taš Dehlš atneffis?

Zaur sawu nahwi irr winsch muhs
no taš pasuschanas at pestijš.

21. Rahdu swehtibu dohd mums taš
swehtais Gars?

Wisch dohd mums walkas Dee-
wa draugeem un mantineekeem taš
mushchigas dschwoschanas tapt.

22. Zeek zilwekus raddija Deewš
pasaules eefahkumà?

Diwi; Ahdam un Cewa.

23. Ka raddija Deewš tohs pirmus
zilwekus?

Peh; sawas lihdsibas — taš irr,
teem pirmeem zilwekeem bija pilniga
deewaatsihschana, swehtas eegribbe-
schanas, un nemirstamas meefas.

24. Kur dšihwoja tee pirmi zilweki
eefahkumâ?

Weenâ jaukâ dahrsâ.

25. Kahdu bauslibu bija Deewš teem pir-
meem zilwekeem demis?

No wisseem dahrsa augleem war-
rat juhs kâ patihš ehst: bet no ta
kohka kas dahrsa widdû stahw jums
ne buhs ehst: jo ja juhs no ta ehdi-
seet juhs laizigi un muhschigi fohditi
fluhseet.

26. Palikke tee pirmi zilweki ilgi tai
laimigâ buhschana?

Uk ne. Wianni pahrkahpe sawa
Kunga un Kadditaja bausli.

27. Ko pelnija tee zilweki zaur sawu
nepaklausischanu?

Deewa dusmibu, laizigas un muh-
schigas strahpes.

28. Bija Ahdama behrni jeh ^{ec} no winna nah-
kuschu zilweki labbaki?

Wianni bija tahdi paschi nepaklau-
sigi zilweki un grehzineeki.

29. Kas irr grehki?

Wiss kas pret Deewa bausleem irr.

30. Zeekz

30. Zeekfahrtigi irr tee grehki?

Dirkfahrtigi eedfimmuschi un tihfchi grehki.

31. Kas irr eedfimmuschi grehki?

Weens truhkums wiffa labbumta.

32. Kas irr tihfchi grehki?

Wiff ko tas zilweks iddeenás au-
nu darra, ar dohmahm, wahrdeem
un darbeem.

33. Woi wiffi zilweki grehzineeki?

Wiffi zilweki: Jo nee weens zil-
weks irr kas ne buhtu grehkojis.

34. Kahds zilweks fargapfhs
no grehkeem?

Weens tizzigs un deewabihjigs
zilweks.

35. Kahdu fohdibu irr Deews teem greh-
zineckeem nospreedis?

Laizigu un muhschigu fohdibu.
Krietus fakka: Tee netaisni ees muh-
schigás mohkás.

No ta zilweka Pestitaja.

36. Wo Deems tohs zilwekus eeksch saweem grehkeem lizzis pasust?

A^e ne. Wiasch apshehlojahs par teem nelaimigeem zilwekeem, un apsohlija teem weenu pestitaju.

37. Woi schi apsohlichana arridsan notikkufi?

Ka tad: tai isredsehtâ laikâ fuh-
tija Deems sawu Dehlu pasaulé:
tas peedsimme no tahs Jumprawas
Marias: nehme muhsu nopelnitu
sohdibu us sewim, un irr muhsu
grehku deht dauds mohkas, un to
ruhktu frusta nahwi zeetis, un sa-
was affinis islehjis, un us tahdu
wihsi muhs atkal ar Deemu salih-
dsinajis.

38. Kas nonahweja to Pestitaju tif
breesmigi?

Nepateizigi zilweki, kurreem wiasch
weenu muhschibu pilnu preeka un
gohdibas sataisijis bija.

39. Kas

39. Kas irr tohs zilwekus pestijis?

Deewa Dehls Jesus Kristus, kas
mums par glahbschanu zilweks
tappis.

40. Irr Jesus wainigs zeetis?

Bes wiffas wainas, ka wansch
muhs no tahs muhschigas pasuscha-
nas isglahbtu.

41. Woi Jesus palizzis nahwe?

Trescha deena pehz sawas zeescha-
nas zehlehs wansch no mirroneem
un isgahje no sawa kappa.

42. Kas irr to Pestitaju redsejis
augschamzehlufchu?

Wanna mahzekli, un dauds zitti
zilweki.

43. Zif ilgi tappe Jesus no teem
redsehts?

Tschetrdesmits deenas.

44. Kas notikka tschetrdesmita deena?

Jesus tappe teem mahzekleem re-
dsoht debbefis uszelts.

45. Woi

45. Woi ta leela mihlestiba no Jesu kà
wansch fewi muhsu labbad liz=
zis mohziht?

Ta irr neisfakkama schehlastiba :
bes tahs buhtum mehš wiffi pasud=
dinati.

46. Ko buhs mums tam Kungam Jesum
par scho mihlestibu darriht?

Mums buhs wiannu firdigi mih=
toht, wiannu par sawu Pestitaju un
labbaſu draugu usnemt, wiannu zee=
niht, wiannam mirt un dsihwoht.

47. Woi mehš to zaur paschu spehku
darriht warram?

Zaur paschu spehku mehš to ne
spehjam, bet zaur ta swehta Garra
paligu mehš to gan warram.

Ro ta swehta Garra.

48. Ro strahda tas swehts Gars eeksch
teem zilwekeem?

Wirsch skubbina tohs, atstahst to
kaunu, un darriht to labbu.

49. Kad buhs mums eefahkt deewa-
bihjigi dsihwoht?

Sawá jaunibá.

50. Kad weens deewabihjigs zilweks mirst
kur aiseet winna dwehfese?

Muschigá dsihwofchaná.

51. Kur aiseet ta besdeewiga zil-
weka dwehfese?

Muhshigá pasuschaná.

52. Us kurreen patihkt tew aiseet?

Pee Deewa debbesis.

53. Ká luhgfi tu Deewu kad tu
mirfi?

Kungs Jesu peertemman mannu
dwehfeli.

54. Voi tawa meesa kappá paliks?

Mans Pestitais winnu atkal us-
mohdinahs. Zahn. 5. n. Ta stunda
nahkt, kurrá wiffi kas kappenis irr,
dsirdehs

dsirdehs ta Kunga balfi un isees
ahra: Tee kas labbu darrischi pee
augfchamzelschanu tahs dsihwofcha-
nas, bet kas launu irr darrischi pee
augfchamzelschanu tahs fohdibas.

55. Kahda buhs tawa meefa?

Tahda kahda mannam Pestita-
jam bija. Bihlip. 3. n. Tas Kungs
Jesus muhsu neezigu meesu pah-
wehrtihs, ka ta lihdsa tohp tai mee-
fai winna gohdibas.

56. Kas buhs pehz tahs mirronu-
zalschanaas?

Tas Kungs Jesus Kristus tur-
rehs to leelu pafauls teefu.

57. Kam buhs tur ja nahf preekscha?

Tas Kungs Jesus, fapulzinahs
wissus laudis, un schfirs tohs lab-
bus no teem launeem.

58. Ka usrummahs winsch tohs labbus?

Nahzeet schurp juhs swehtiti man-
na Tehwa eemantojeet to walstibu
kas juns fataisita no pafauls eesah-
kuma.

59. Ka

59. Ka usrummahs winsch tohs launus?

Eita nohst no mannim juhs nolah-
deti muhschigá uggu: i fas fataisihst
irr tam wellam un wiara engeleem.

60. Kad tas notiks?

110 Pasauls gallá.

61. Woi muhsu semme paliks?

Ta semme sadegs un jaunás deb-
befis un jauna semme buhs furrá tai-
sniba mahjohs.

62. Kur eees tee deewaisredsehti?

Tad eees tee tizzigi un deewabih-
jigi muhschigá debbes gohdibá un
preeká. Tur buhs preeks papillam
un jauka buhschana allaschin un muh-
schigi.

63. Kur noees tee pasudduschi?

Tad taps wiffi netizzigi un besdee-
wigi muhschigá ellesugguni eemesti.

64. Ká klahfees teem tur muhschigi?

Wiaxi taps mohziti muhschigi
muhschiam.

No fristigahm darrischanahm un tikkumeem.

65. Kurri irr tee augstaki bausli fo
mums Jesus mahzijiis?

Zew buhs Deewu tawu Kungu
mihloht no wiffas tawas firds,
no wiffas tawas dwehfeles, un no wif-
fa tawa prahta: un tawu Tuwaku,
fa fewi paschu. Matth. 22. 11.

66. Kas irr Deewis?

Muhfu scheligais Tews un
Kadditais.

67. Ko irr Deewis pawehleis pirmâ
bausli?

Deewu ween weenigi zeenht un
ar pasemmotu firdi peeluhgt.

68. Kad nezeeni zilweks Deewu?

Kad winsch deewa bauslus pahr-
fahp, Kad winsch ar beesdeewigeem
zilwe-

* Padohdees Deewam, bes Deewa prahta
ne weens mattinsch no tawas galwas
frittihis.

zilwekeem pinnahs un no teem pali-
gu mefle.

69. Ko irr Deew's ohtrâ bausli'
aisleedfis?

Mums ne buhs Deewa wahrdu
welti walfocht.

70. Kas irr tas Deewa wahrdu
welti walfocht?

Smeeklus ar Deewa wahrdeem
dsiht, jeb pee wiffahm blehnuleetahm
Deewa swehtu wahrdu peeminneht.

Ewes. 4. n. Lai neweena neleeta
walloda no juhfu muttes isheet;
un ne apbehdinajeet to fw. Garru.

71. Ko irr Deew's ohtrâ bausli' pawehleis?

Deewu no firds un ne ar leeku-
fahm luhpahm peesaukt.

Lapeh; apdohma bes mitteschanas
fa Deew's tawas dohmas, wahr-
dus un darbus sinn, un tewi wiffu
launu dehl sohdihs, un wiffu lab-
bu dehl atmakfahs.

72. Woi ta nepateefa swehreschana
leels grehks?

Deews nepateefu leezibu, Dee-
waaisleegfchanu un nizzinaschanu
bahrgi ~~teebfess~~.

Deews draude: Malak. gr. 3. n.
Es ateeschu pee jums us fohdibu,
un buhschu weens ahtrß leezi-
neeks pret teem fas nepateefi
swehre un manni ne bihstahs.

73. Ko irr Deews treschâ baußli
pawehleis?

Swehdeenâ no darbeem duffecht
un to ar Deewa kalposchanu sweh-
tiht.

74. Râ swehtijam mehß to swehtu
deenu parcisi?

Kad mehß deewanammâ eimam
Deewa wahrduß klausam, Deewu
peeluhdsam un flawejam, wissu wai-
raf no grehzigeem darbeem, un no
negantas dserfchanas fargajamees.

75. Râ

75. Ko irr Deems zettortâ baussli
pawehlejis?

Mums buhs sawam tehwan un
sawai mahtei, sawam samneekam
un kungam ustizzigi klausiht, kâ
mums labbi klahthos laizigi un muh-
schigi.

76. Par ko buhs tam zilwekam wis-
swairak gahdaht?

Par sawu muhschigu dwehseles
labklahschanu.

77. Par ko wehl?

Par sawu dschwibu wesselibu un
usturrefchanu.

78. Woi zilweks drihst sewi nokant?

Al ne: Deems irr Kungs par
muhsu dschwibu un ne mehs.

79. Kâ buhs weenam fristigam zilwe-
kam turretees pret sawu
tuwaku?

Wianu no firds mihtocht un ne
apfaitinaht.

80. Kas irr muhsu tuwaks?

Ikkatrs zilweks pasaulé.

81. Kas ne mihto sawu tuwaku?

Kas sawu tuwaku us nahwi fitt,
wianu nokauj, wianam kaunu weh-
le, wianu apmello wianam niknu
flawu zelt, un wianu apsohg.

82. Woi weens slexkaws, weena neschehliga
mahte kas sawu behnu atstahj, weens melku-
lis, weens mauzineeks, weens saglis
Deewam patihk?

Uk ne: Deews cenihst wissu kaunu.

83. Woi tahdi zilweki warr debbe-
fis nahkt?

De kad: jo tee Deewa raksti mah-
za muhs skaidri: Tee sagli, melkuli,
dschreji, slexkawi, un mauzineeki to
debbesu walstibu ne eemantohs.

84. Ra buhs jauneem kaudim turretees
kas ahran lauliba dsihwo?

Teem buhs gaddigi un schkisti
turretees, un ne ar kaunahm dohmam,
nefau-

nefaunigeem wahrdeem un neschkih-
stibas darbeem, fawu firdi un dweh-
feli apgruhtinaht.

85. Ra buhs laulateem draugeem
turretees?

Teē buhs mihligi un faderrigi koh-
pā dsihwoht un weens ohtram palih-
dseht eeksch wiffahm meefas behdahm.

86. Ra buhs faimneekam turretees?

Meerigi un deewabihjigi dsihwoht,
fawus behrnus un faimi mahzigt
Deewu atsicht: jo kurrā zeemā dee-
waatsihschana un deewabihjaschana
irr, tur irr arridsan Deewa swehti-
ba wiffās mallās.

87. Ra buhs iffatram kistigam zil-
wekam turretees?

Tam buhs no plihfeschanas un
rihschanas, no faufchanas un du-
smibas, no maukoschanas, mello-
schanas un fagschanas fargatees:
Deewu bihtees, fawam tuwakam

labbadarriht. un allaschia apdohmaht
 fà schi dsihwiba ihfa un Deewa soh-
 diba garra: un fà Deews ikkatru
 nelabbu wahrdu gaismâ nessihš un
 no ta lagahdibu prassihš.

No teem Sakramenteem.

88. Zeek irr Sakramenti?

Dimi: ta Kristiba un tas swehts
 Wakkarehdeens.

I. No tahš sw. kristibas.

89. Kas irr pawehlejis kristiht?

Muhfu Sungš Jesus Kristus:
 Eita zaur wissu pafauli, mahzat
 wissus zilwekus tohs kristidami eeksch
 to wahrdu Deewa ta Tehwa, Dee-
 wa ta Dehla, Deewa ta swehta Gar-
 ra. Matt. 28. n. 19. w.

90. Kahdu

90. Kahdu apfoblifchamu irr Deems tur
flabt dewis?

Kas tizz un tohp fristih̄ts, tas
taps fwehts, bet kas ne tizz, tas
taps pasuddinahts. Mark. 17. n.
16. w.

91. Kahda schelastibā tohp mums fristi-
bā no Deewa parahdita?

Mums tohp tee grehki peedohti.

92. Kam atfakkam meh̄s fristibā?

Teem grehkeem, tam wellam, un
wiffai neswehtai buhschanai.

93. Ka tohpan meh̄s zauw to fristibu?

Deewa behrni un mantineeki tah̄s
muh̄schigas fwehtibas.

94. Woi wiffi kas fristiti tohp, debbe-
fis nah̄t?

Maf gan.

95. Kam ta waina?

Ide Deewam bet teem zilwekeem
kas toh̄s grehkus wairak mihto ne

Ʒa weenu deewabihjigu dsihwo-
fchanu.

II. No ta sw. wakkarehdeena.

96. Ʒas irr to fwehtu wakkarehdee-
nu eezehlis?

Muhfu Pestitais Jesus Kristus
taí wakkara preeksch sawas zee-
fchanas.

97. Ur Ʒahdeem wahrdeem apraksta
mums to ta Kunga Jesus
mahzeeli?

Ʒas Kungs Jesus Kristus, tan-
ni nakti, Ʒad tas nodohts tappa,
nehme tas to maisi, pateize un pahr-
lause to, un dewe to Ʒaweem mah-
zeleem un Ʒazzija: Memmeet un eh-
deet, tas irr manna meesa, Ʒas par-
jums tohp dohta, to darrait mannis
peeminnedami.

Ʒapatt arri nehme Jesus to bi-
feri, pehz ta wakkarehdeena, pateize
un dewe teem to, un Ʒazzija: Mem-
meet

meet un dserreet wiffi no ta, schis bif-
keris irr ta jauna eestahdischana
mannás affinis, kas par jums islee-
tas tohp par peedohschanu to grehku.
So darrait, zeekahrt juhs to dser-
rat mannis peeminnedami.

98. Kurra ta redsama leeta fw, wak-
farehdecnà?

Da noswehtita maise un tas no-
swehtihts wihus, fo mehš ehdam
un dserram.

99. Kurra ta neredsama leeta?

Kristus meefa un affinis, fo
wansch Krusta kohkà par peedohsch-
nu muhsu grehku uppurejis.

100. Kahdu pateizibu buhs mums
tam Pestijana doht?

Mums buhs Jesum par winna
schehlastibu pateikt, winna ruhktu
zeeschanu apdohmaht, no grehkeem
atstahnt un winnam par gohdu dsih-
woht.

101. Rahdu labbumu parahda mums
Jesus sw. wakkarehdeenà?

Wisch leef mums peedohschanu
muhsu grehku sluddinaht, un us-
nemm muhs par behrneem sawas
walstibas.

102. Woi wiffi scho labbumu
dabbu?

Ne wiffi: bet tee kas scho swehtu
meelaju zeenigi baudi.

103. Kas baudi Jesus meesu un
affini zeeniji?

Kas sawus grehkus atsiht,
apraud un apnemmas no tihscheem
grehkeem fargatees.

104. Woi tas leels grehks bes kataisichanas
pee Deewa galda eet?

Lahds zilweks wairo sawus greh-
kus un sawu pasuschanu, sawu Pe-
stitaju apsmeedams.

105. Ko buhs mums darriht fa meh's
 scho waffarinu zeenigi
 baudijam?

Mums buhs sawus grehkus is-
 fuhdseht un ar affarahm noschehloht,
 ar sawu prettineeku faderretees un
 no firds pee Jesu atgreestees.

Ihfa istahstischana tahs sweh-
 tahs luhgschanas.

Muhfu Tehws debbesis, tas irr,
 Deews wissu zilweku Tehws,
 shehlotais un radditais, tu parahdi
 tawu gohdibu debbesis, un leezi ta-
 wu shehlastibu baggatigi nahkt us
 taweem behrneem wirs semmes.
 Meh's pateizam tewi par tawu teh-
 wischku mihlestibu.

Swehtih'ts lai tohp taw's wahrds:
 t. i. lohzi muhfu firdis fa meh's zaur
 swehtu dsihweschanu tewi zeenijam
 un kalpojam.

Lai

Lai nahk tawa walstiba. t. i.
 Dahwini taweem behrneem to muh-
 schiqu swehtibu, fo mums taws
 mihtais Dehls Jesus Kristus zaur
 faru affini nopelnijis irr.

Taws prahts lai noteef fa debbe-
 sis ta arridsan semmes wufu. t. i.
 Dohd fa mehS tawu swehtu prah-
 tu preezigi un tikkuschi darram fa
 tee Engeli debbesis.

Muhfu deenischku maisi dohd
 mums schodeen. t. i. Dohd mums
 fas pee muhfu usturrefchanas un
 dsihwibas waijaga.

Pametti mums muhfu parradus
 fa mehS pamettam farweem parr-
 dneekeem. t. i. Kungs mehS effam
 grehzineeki, neleefchi kalpi: mehS
 pelnam zaur farweem grehkeem
 tawu dusmibu un sohdiibu: bet effi
 mums schehligs, un peedohd mums
 muhfu noseegamus, fa irr mehS fa-
 weem

weem laundarritajeem peedoht grib-
bam.

Ne eewedd muhs eefsch kahr dina-
fchanas. t. i. pasargi muhs no lee-
lahm behdahm un gruhtibahm, kà
mehs kawâ tizzibâ ne schaubijamees.

Bet atpesti muhs no launa. t. i.
Atpesti muhs weenreis no wiffahm
wahrgoschanahm un grehkeem, un
usnem muhsu dwehfeles kawâ deb-
bespreefâ: jo

Tu effi tas wiffpehzigais Reh-
niasch kam peenahkas gohds sla-
wa un teifschana muhschigi
Amen.